

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳՈՒՇԱԿՅԱՆ

(Երջանկանիշատակ պատրիարք Երուսաղեմի հայոց)

ՄԱՅՐ ՈՐԴԻՆՈՎ ԲԵՐԿՐԵԱՆ՝

Այս օր ալ լինի Ս. Կույսին անձին վերաբերմամբ մեր քրիստոնեական ըմբռնումին տեսակետը, ապետարանական պատմության կամ դավանաբանական հասկացողությանց ո՛ր անկյունեն ալ դիտե զայն ճկեղեցին, բարոական արժանիքին, ավելի ճիշտ՝ մայրական առաքինությանց տիպար կնոջ մտածումն է ամենեն ավելի, որ կլուսապասկի Անոր դեմքը մեր կրոնական գիտակցության առջև։— Հիսուս Մանուկը գրկած Մարիամի պատկերը, զոր մեր նայվածքին հանդեպ կպահանջ շարունակ՝ մեր հավատքին սրբության խորանին ներքև, խորհրդանկարն է այդ իմացումին մանավանդ։ Ու այդ խորհուրդը, այդ տարազին մեջ ամփոփված, հանապազորդ դաս մըն է, զոր մեր կրոնքը կավանդե մեզի՝ կյանքի ամենեն նվիրական և գործնական մեկ մարզին մեջ։

Բոլոր մյուս ստորոգական հորջորջումները։— Աստվածածին, Աստվածամայր, Ս. Կույս, Ամենօրհնյալ Կույս, — զանց ընելով տակավին «Մարմնատեսիլ Քերովբե», «Երկնավոր արքայուհի»-ի նման խորհրդապաշտոնին բանաստեղծական այն մակդիրները, զորս նարեկացիի հոգվով տեսանողներ ընծայած են Անոր, ամենքն ալ, թեև ճշմարիտ և իրական վերագրումներ անշուշտ, բայց իրենց խորքին մեջ գեղազարդումը և ընդլայնորեն պանծացումն են միայն պարզ և սրտագին այն զգացումին, զոր ժողովուրդին բարեպաշտությունը խտացուցած է «Մարիամ-Մայր» ինքնատիպ և անուշ բացատրության մեջ։

Մարիամ, մեր Փրկչին ծնողը, գերազանց Մայրը, տիպար Մայրն է ամենեն ավելի։ Խաչին բարձունքին սիրո աշակերտին ավանդված պատգամը ամբողջ մարդկության ուղեբնակ մատնանշում մըն է, որ կցուցնե և կհասկցնե մանավանդ, թե ի՞նչպիսի անձ պետք է լինի մայր մը։ Եվ արդարև, Աստուծո և Մարդու Որդիին սրտեն՝ Իր կյանքի

գերագույն՝ մեկ բույսին մեջ փրթած այդ բառը, «Ահա՛ մայր քո», անսուտ խոսք մըն է, որ կպարունակե անհակառակելի ճշմարտություն մը։ Մարիամու դեմքը կենդանի այն գաղափարն է, որուն մեջ ապրեցավ մայրական առաքինությանց իդեալը։

Ճշմարիտ մայրը ան է, որ կհավատա, թե երկունքին պտուղը Աստուծոմ իրեն հանձնրված ավանդ մըն է, առաջին վայրկյանն իսկ արդեն Աստուծո շունչովը և Անոր իմաստության և բարության շնորհներովը օծված և որ կմտածե, հետևաբար, թե իր պարտականությունն է ջանալ հակել և հոգածու լինել, որ ընդմիջտ անջինջ մնան այդ շնորհները, որպեսզի անոնց ներքև ծածկված բարի ընդունակությանց զարգացումով՝ իր ծոցածին զավակը կարենա իրեն համար նախասահմանված կոշտին ճամբին ընթանալ դեպի աստվածային կատարելության ճակատագիրը, որ նպատակն է ամեն մարդկային կյանքի։

Խորհիլն ուրեմն, թե աստվածային կղերություն մըն է, որ տեղի կունենա ամեն անգամ, որ մարդկային ծնունդ մը կզվարթացնե տան մը միջոցովը, թե մարդուն կամքին՝ այսինքն ապատությունն կախում ունի արդյունագործել կամ եղծել այդ եղերության աստվածայնությունը, թե ամեն մարդկային էակ՝ իր բնական և հոգեկան հարմարություններուն համեմատ, որոնք իր ծնունդին մեջ նույնիսկ կիրագործվին, սահմանված է դերի մը, որ իր կոշտն է, և թե բոլոր գինքը շրջապատողներուն, այսինքն ամենն առաջ և ավելի ծնողքին՝ և մանավանդ մոր պաշտոնն ու պարտականությունն է թույլ չտալ, որ խաթարվի այդ կոշտը, իբր սրբություն, իբր ուղղություն, և իբր ամեն ինչ, որ մարդուն մեջ կկացուցանե հոգին՝ պատկերն Աստուծո—այս պետք է լինի մայրական խղճմը տանքին ամենն անառիկ և անհրաժեշտ պարտականությունը։

Թե այսպիսի Մայր մը եղավ իրապես Մարիամ, Ավետարանն է, որ կցուցնե մեզի: Ան գիտցավ առաջին վայրկյանն երկնից կամքը կարգալ իր աստվածային Զավկին ծնունդ-յան բացառիկ պարագաներուն մեջ, երկյուղած մտասեւեռումով հետեւելով այն բոլոր իրադարձութիւններուն, որոնք կատարվեցան Անոր շուրջը, խանձարութեն սկսյալ մինչև դուր Տաճարին, ուրկե ներս մտնելը Մանուկը՝ իբրեւ իր հայրենի տան մեջ, պահեց այդ բոլոր սքանչելիքներուն խորհուրդը իր հոգւոյն խորը, ու մինչ Հիսուս «կաճեւ» և կզորանար իմաստութեամբ և հասակով, իր Մորը բարի սրտին, սուրբ կենցաղին և մարտնչական անկողնոյն մէջ ալ կզորակցելու Հոգւոյն, իր մեջ զարգացնելու համար Աստուծո և մարդոց շնորհներովը հավասարապես զարգարված Գերագույն էակի մը կատարելութիւնը: Հետո, երբ հաջորդ տարիներու ընթացքին՝ ավելի լուսավորվեցավ իր մեջ այդ խորհուրդը, երբ հետզհետե ավելի պատեհութիւններ ունեցավ ըմբռնելու իր զավկին աստվածային և փրկարար կոչումը, առանց ընավ տարվելու առտնին զգացումներե և մարդկային նկատումներե, իր հոգեկիր համակերպութեամբ բաշխեց իր զավկին Անոր ընթացքն ու գործունեութիւնը, մինչև Անոր կախաղանին ոտքը, որ դուրս գնական արիւթեամբ դիմավորեց վիշտը, որ իբրեւ ահալուր սուր մը կանցներ իր սրտին:

Ահա՛ պատկերը, որուն մեջ Ավետարանը կցուցնե մեզի գերազանշ Մոր դեմքը. ահա՛ վասիկ և դասը, զոր նկեղեցին կավանդե, իր տոնախմբած հիշատակի հանդիսավորումներով ջանալով հասկնել մեզի, թե կնոջ մը համար ինչ բանի մեջ կկայանա մայրական սլաշտոնը, և ինչ կերպով մոր մը հոգին կրնա բարձրագույն բերկրանքն զգալ իր զավկին կյանքին:

Կանցնի՛ կինը. բայց կմնա մայրը. աշխարհի սուտ հրապուրները և կանացի ընդունալն դեղը օր մը միայն կտեեն. մինչ կրոնքն ու բարոյականը անվախճան դարերու փառքով կհավերժացնեն առաքինի մոր մը հիշատակը:

Սեր մայրներ... «աստվածահրաշ բազմացումով ջամբված հացն» է ան, ըստ բանաստեղծին. բայց քանինն՝ արդոք կըր-

ցած են ճաշակել անոր սուրբ սեղանն: Ո՛րքան ցանցաւ է թիվը երջանիկ մայրերուն, որոնք կըցած են իրենց սրտահատոր հրեշտակին առաջին ժպիտին մեջ կարգալ մարմնո և հոգւո ազդումներին գերիվեր տնօրենութեան մը խորհուրդը, անմահ ապագայի մը կոչումը:

Հին կրոնքներուն բարոյական ոլորտին մեջ, և դեռ այսօր՝ արտաքո քրիստոնեւթեան, կինն է, որ ապրած է միշտ մորը մեջ. մայրը, անոնց թույլատրած ըմբռնումին համեմատ, կինն է միշտ, այսինքն այն էակը, որուն համար ծնիլը դիպված մըն է լոկ:

Ավետարանը միանգամ ընդմիշտ սրբադրեց այդ տեսութիւնը, մորը գաղափարին մեջ մատնանշելով աստվածային պաշտոնի մը բարձրութիւնը: Սաղմոսերգուին այն մտածումով, որուն մեջ կսաղմնավորվի քրիստոնեւթեան բարոյականը, մայր է իսկապես ոչ թե կամ ոչ միայն այն կինը, որ կ'ծնի, այլ ա՛յն մանավանդ, որ հոգւով կրնա գործակցիլ Աստուծո, երկրի վրա հաստատելու և տարածելու համար երկնից Թագավորութիւնը: «Բնակեցուցանէ զամուսնի տան ուրախամիտ՝ որպէս մայր որդւովք բերկրեալ»... ամո՛ւսն ալ կրնա երջանիկ ըլլալ՝ զավակներով բերկրած մոր մը նման, երբ իր մեջ կզգա աստվածային առաքելութեան մը դերը: Զշմարիտ մայրութիւնը հավատքով զորացած սերն ու գովքն է, այսինքն փրկարար գործունեութեան մը համար կնոջ մը սիրտը լեցնող հոգարութիւնը: Նա է իսկապես մայր, որ կ'ծնի Աստուծո որդիներ, այսինքն կրնա իր զավակներուն հոգւոյն մեջ մշակել առաքինութեան և գաղափարական կյանքի շնորհները. որ իր զավակին ծնունդին մեջ կողջունե ոչ թե իրեն համար ապագա նեցուկի մը ապահովութիւնը, այլ բարի և բարձր սկզբունքներու կանչված էակի մը մարմնացումը: Բազմածնունդ բեղմնավորութեամբ լոկ խայտացող ձագախառն ընտանիքը չի կրնար ճանշնալ այն երջանկութիւնը, որ կոկեւորե ոչ միայն արդար, այլ նաեւ գաղափարի սերնդագործութեամբ կազմված տան մը ներքին կյանքը. հոն է, որ կ'ի մը կրնա ինքզինքը զգալ իրապես որպէս մայր որդւովք բերկրեալ:

